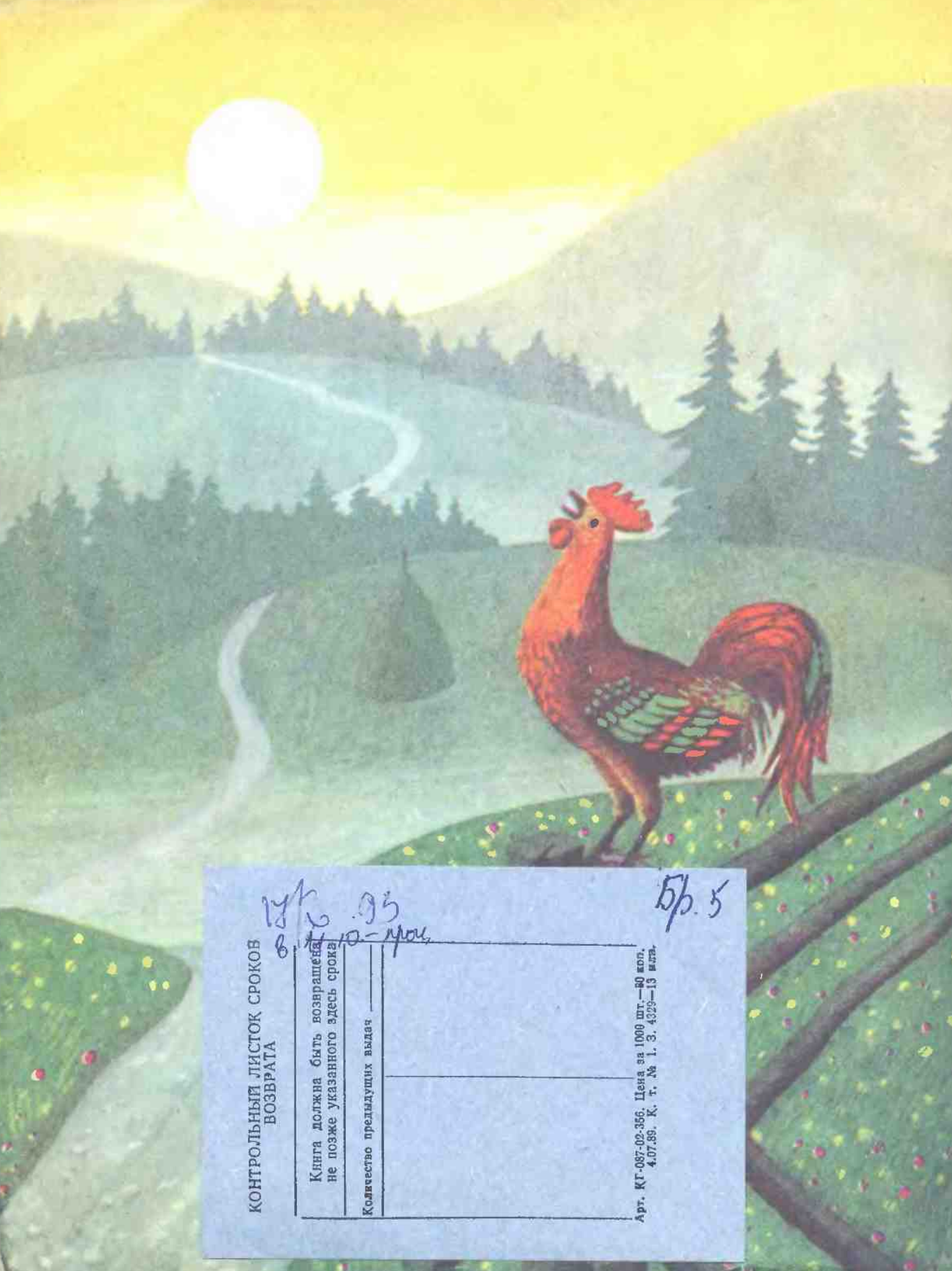

Д
Б-14

ВІРА БАГІРОВА

В'ЯЗАНЧИК і ЧУГАЙСТРОВА СОПІЛКА

КОНТРОЛЬНЫЙ ЛИСТОК СРОКОВ
ВОЗВРАТА

18/6 95
6 10-1100

Книга должна быть возвращена
не позже указанного здесь срока

Количество предыдущих выдач _____

Арт. КГ-087-02-356. Цена за 1000 шт. — 80 мол.
4.07.89. К. Т. № 1. З. 4329—13 млн.

5р. 5

Д
Б-14

ВІРА БАГІРОВА

В'ЯЗАНЧИК і ЧУГАЙСТРОВА СОПІЛКА

КАЗКА

Для дошкільного віку

Художник
ЕДУАРД КОЛЕСОВ

бр. 5-08

0

КИЇВ «ВЕСЕЛКА» 1992

Листівки
№ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100

БАБУСИНА ПІСНЯ

Карп'юки відправляли посилку з лікувальною травою для бабусі Марії.

— І мене відправте! — попросив В'язанчик у Йванкової мами.— Я припильную, щоб бабуся травичку настоювала і ліки вчасно пила.

Іванко похнюпився. Сумно йому буде без невгамовного товариша. Та що поробиш! Бабуся відмовилася лягати в лікарню. До них, у містечко, перебиратися не захотіла. Каже, що своя хата наймиліша. Мамі й таткові на роботу треба, а Йванкові — в дитсадок. Отже, що поробиш!..

— Лиш недовго! — просив Іванко В'язанчика.— Вилікується бабуся — і відразу повертайся до мене.

— Добре! — пообіцяв В'язанчик.

Та не так сталося, як гадалося. Рання зима впала на гори. Уже перший сніг розгадувався привільно з хурделицями та морозами по всьому краю. Стало дуже важко зійти з крутогір'я в низину.

Ой не коси, бузьку, сіна,
Бо зросишся по коліна.
Та най тота чайка косить,
Що набакир шапку носить...

Співала бабуся, коли сідала вишивати сорочку, а дідусь Василь брав у руки заготовку декоративної тарілки і клав бороzenки на піддатливе дерево яворини. У центрі тарелі обрисовувався гуцулик.

— Він схожий на мене! — тішився В'язанчик.

— І на тебе, і ще на одного гуцулика...

— На Іванка! На Іванка! — вертівся малий довкола скриньки з інструментом.

В'язанчик дуже любив, коли співала бабуся. Він пам'ятав себе з цієї пісні. Тільки був тоді без сорочинки і штанців, без кептаря, капчуриків та постелят. Усю цю одіж та взуття пристарала йому бабуся набагато пізніше. А дідусь зробив крисаню.

В'язанчика подарувала старим Карп'юкам незвичайна овечка. Замість звиклих двох різок у неї на голові красувався кістяний різок півмісяця.

Дідусь того дня стриг овець. Вивів із кошари сьому овечку і не зауважив одразу її рудої пухнастої вовни й місячного різка. Раз тільки пройшовся великими ножицями з лівого боку, як здригнулася овечка, розв'язалися на ній шнури. Вона легко перенеслася через огорожу і зникла у лісових сутінках. Дідусь провів її очима, потім перерахував своїх овець. Усі були на місці.

— То мені привиділося! — сказав сам до себе.

Але зняте руно гріло долоню. Було воно теплим день, і два, і три. Відклав його вбік, не знав, що з ним робити.

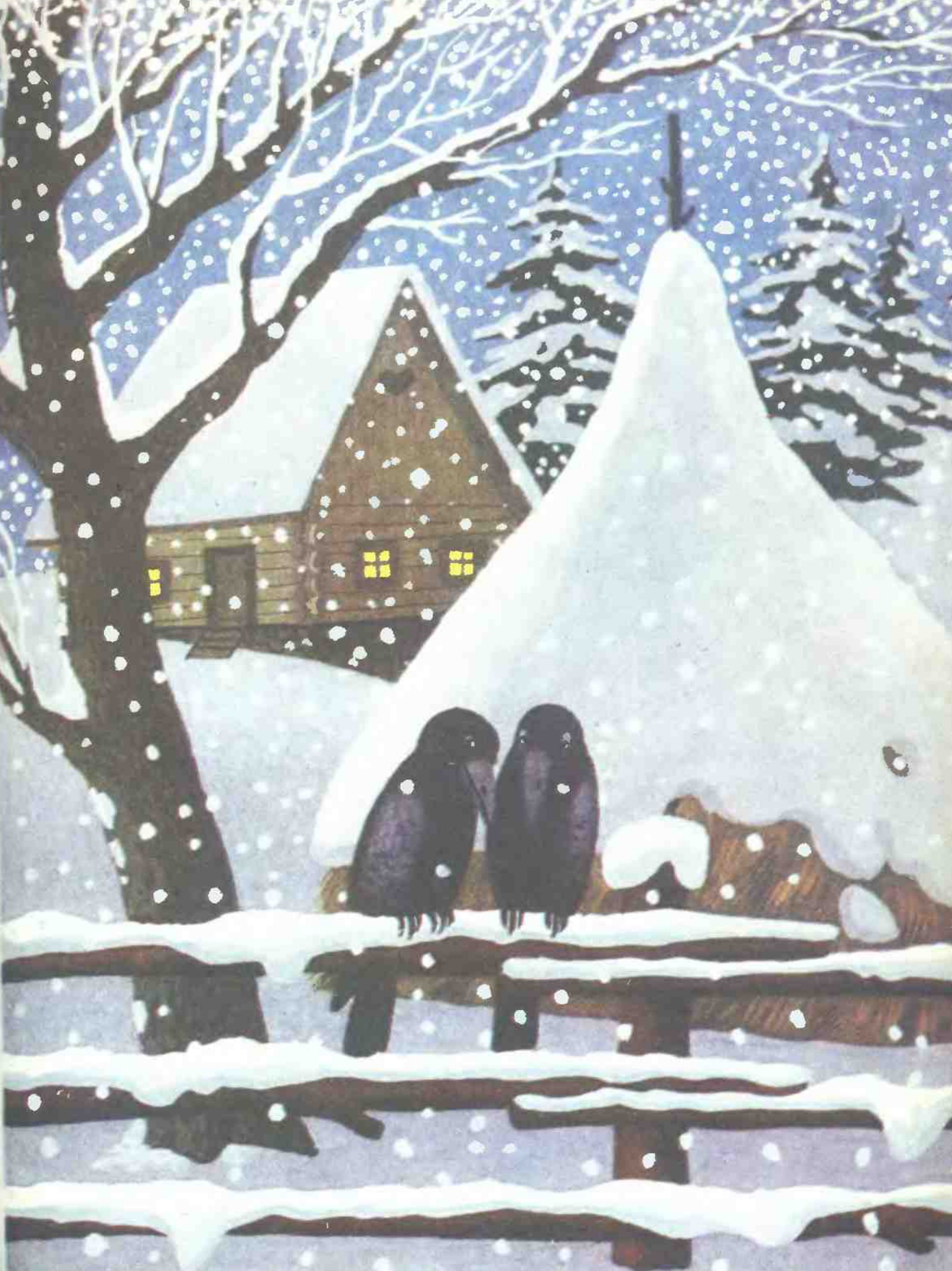
Та якось, сидячи на осонні, бабуся проскубла вовну, намотала на веретено і спряла клубок ниток. Далі гачком вив'язала ляльку.

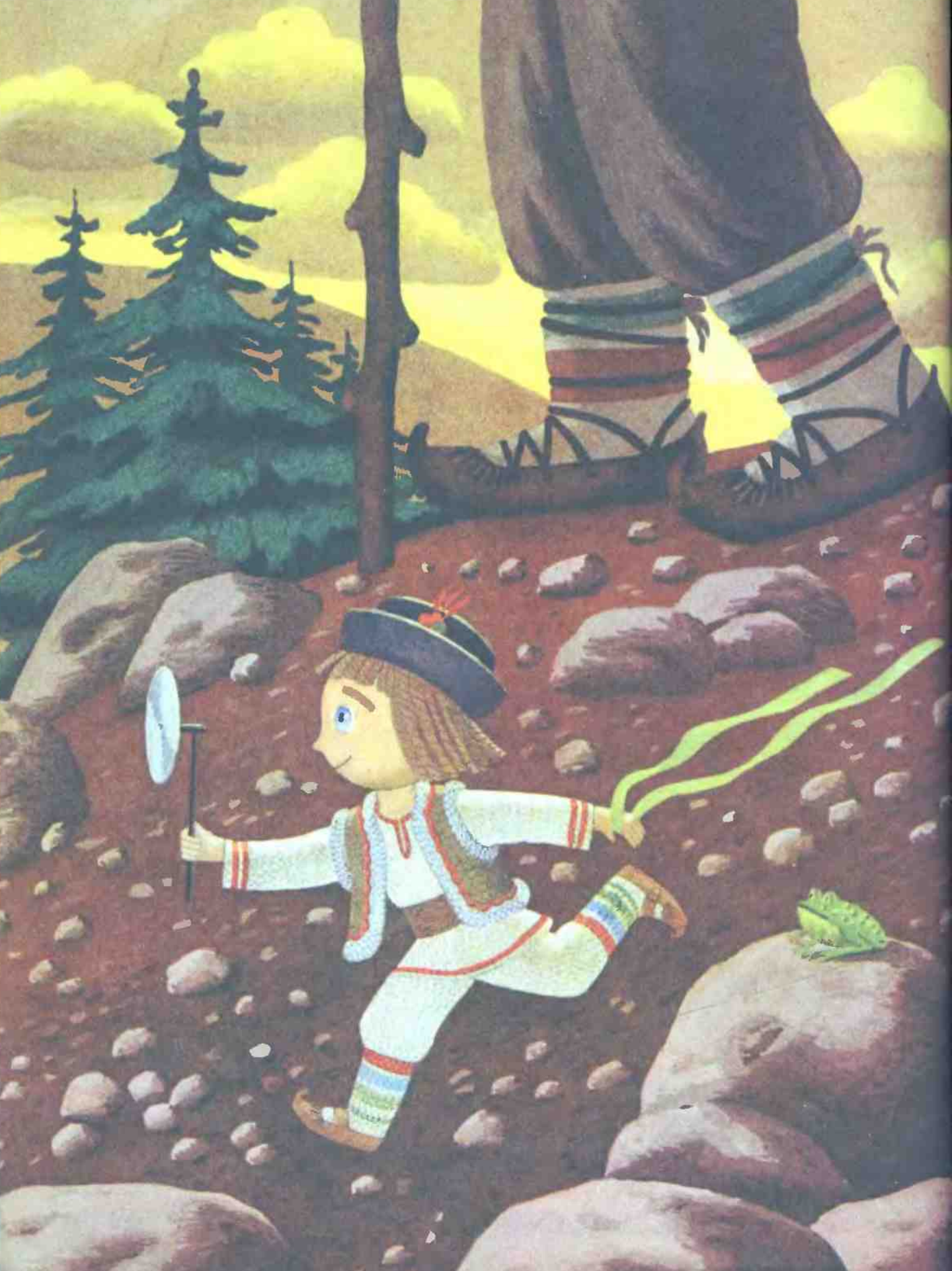
— Буде забавка для Іванка! — згадала онука.

Знайшла дві однакові намистинки, пришила їх, і глянули на бабуся синенькі оченята в'язанця.

— Ой не коси, бузьку, сіна... — доспівала пісню до кінця. А як повторила початок, В'язанчик почав їй підспівувати тоненьким приємним голоском.

Бабуся не здивувалася надто. Бо все життя провела у високих горах, де народжувалися і вмирали хмари, лісовики і лісовиці, де вічними були тільки легенди та казки.

В'ЯЗАНЧИК ПОВЕРТАЄТЬСЯ ДО ІВАНКА

Теплою долонею погладила Карпати весна-красна. Від її дотику ожила земля. Талі води з високої Чорногори стікали потічками до Пруту, Дунаю, а там — у Чорне море. Казали потічки: ще зима тримається, та вже їй на північ мандрівочка пахне.

Розкрутилися нитки першої травиці. Зарясніли бруньки на верболозах.

Дід Василь Карп'юк і В'язанчик зійшли з гір у містечко, де жив Іванко. Поки добиралися — втомився дідусь, а В'язанчик — анітрішечки, хоч не йшов, а біг попереду дідуся підстрибом. Для дітей підготовчої групи дитячого садка вони приготували подарунки. Це були дерев'яні кружальця, зроблені після того, як дідусь викінчив декоративну тарілку. Кожне кружальце мало свій орнамент: «зірнички», «ружі», «баранячі різки», «соняшники».

Коли дорога в дитячий садок подала їм руку, поправив дідусь убрання на малому, підкрутив свої пишні вуса.

— В'язанчик!.. Повернувся!.. — зустріла їх першою Василюк і побігла в групу сповістити про прибулих.

Іванко не міг утамувати радість. Він тулив до грудей вовняну ляльку, поправляв на ній постоліята й капчурики, гладив руде волоссячко.

— А ми згадували тебе, В'язанчику! І чекали кожного дня! — казали діти.

— Сніги випали глибокі, раніше ніяк не міг прийти! Я трембітав до вас з дідусевої гори. Чи чули?

— Чули! Чули! — казали діти і просили: — Побудь у нас!

— Побудь! — зволожилися Василюк очі.

В'язанчик не міг їм відмовити.

ЯКУ ЗГАДКУ ПРО СЕБЕ ЗАЛИШИТИ?

Коли всі діти намилувалися подарунками і причепили кружальця кожен на свою шафку, вихователька Ганна Петрівна сказала:

— Діти! Пробіжить весна, промайне літо, ви ще трішки підростете і станете школярами. А яку згадку ви залишите про себе в дитячому садочку?

Діти заговорили навперебій. Одні пропонували пластелінових звірків, інші — малюнки, ще інші — аплікації. Один хлопчик

дарував маленьке цуценя, яке вчора народилося, інший — козеня. Лесик глянув на свій орнамент «баранячі різки» і пообіцяв:

— Я барана приведу!

Та Ганна Петрівна заперечила:

— Не годиться!

— Мій тато робить збанки. Я збанок принесу! — похвалився

Мар'янчик.

— Моя мама може виткати ліжник, — похопилася й собі Васи́линка.

Та Ганна Петрівна замахала руками:

— Ні, ні, ні! Хто у вашій випускній групі — ви, а чи татко, мама, чи дідусь з бабусею?

— Ми! — засміялися діти.

— Отже, щось на згадку мусить бути від вас!

Діти ненадовго замовкли.

— А може, дерево посадити? — обізвався Іванко.

Лесик у захопленні сплеснув долоньками:

— Багато-багато дерев!

— Багато! Багато! — підтримали діти.

І всім стало радісно від того, що так гарно придумали.

«ТИ БУДЕШ МОЇМ ДЕРЕВЦЕМ!»

Через кілька днів приїхали шефи з лісокомбінату. Привезли ялички.

— Для вас ми вибрали з розсадника найкращі деревця. Хай ростуть здорові! — сказав бригадир Василь Остапович. Його всі добре знали, бо він часто навідувався в дитячий садок.

Зняли саджанці. В'язанчик з цікавістю розглядав маленькі деревця. Вони були коротенькі й пишні, з корінцями у жовтій глині.

Скраю лежав пучок хвої на тоненькім прутику. Про нього шефи сказали:

— Це смеречатко не з тієї площі!..

— Ба! Навіть не з нашого розсадника!

Василь Остапович пояснив:

— Машина долала довгу путь. Мотор у неї нагрівся. Шофер пішов до річки зачерпнути води, щоб остудити мотор, а там прибилося до берега мокре смеречатко.

Шофер додав:

— Так, так, я підібрав його по дорозі!

В'язанчик погладив хвою.

— Ти будеш моїм деревцем! — прошепотів він.

Ялички висаджували в ґрунт. Вихователі й шефи копали ямки, діти розносили саджанці.

Прийшли на допомогу школярі. То був Василичин брат Ігор і троє хлопчиків з його класу.

Вимазали руки й рученята, спіднички і штанці, куртки, і шапочки, і, звичайно, черевички.

В'язанчик тримав свою смерічку. Іванко засипав ямку. В'язанчик потоптався коло саджанця, аби корінчики добре трималися землі. Підлив його з поливальнички. І вже хотів бігти чистити постоята, як учув тонесенький пискіт.

— Смерічко, ти боїшся?

Знову пискіт.

В'язанчик покликав Іванка, Василичку та Ігоря — що робити?

— Треба напоїти її теплим чаєм з малиною, хай засне! — присіла Василичка біля деревця.

— Де це ти бачила, щоб дерева пили чай? — здивувався Ігор.

— Коли я хворіла, то що пила? Чай! І навіть таблетки мені мама давала. Маленька смерічка простудилася в дорозі й захворіла. Її треба лікувати.

— Лікувати? — перепитав Ігор. — Ні, вона просто боїться. Плаче і перестане, от побачите!

СМЕРІЧКА ЗАХВОРИЛА

Та Ігор помилився. Уже позеленіли хвости у вербових котиків, уже кроти поцяцькували землю чорними купинами, а крихітна смерічка плакала вечорами.

— Вона жовкне! — зітхав Іванко.

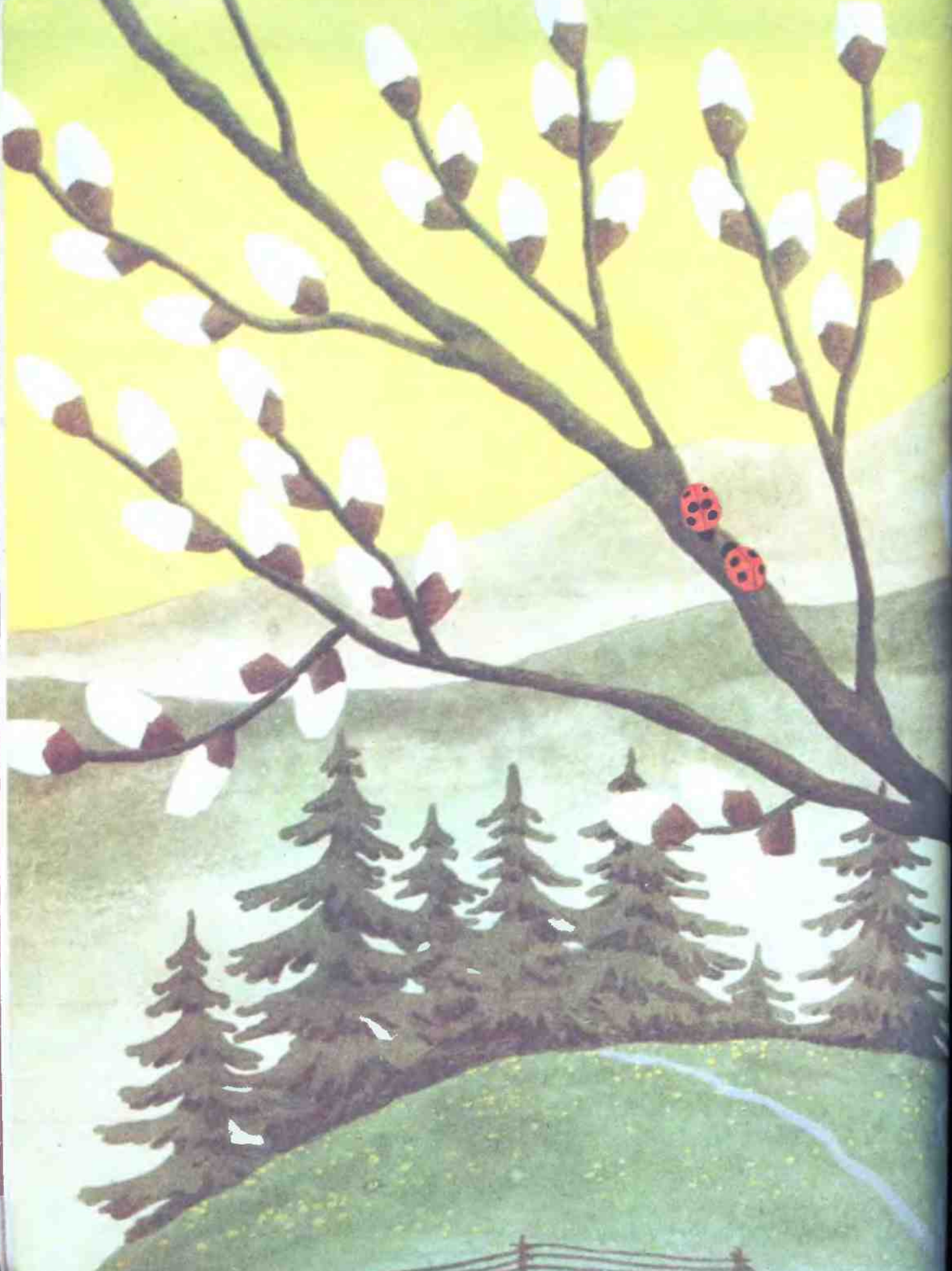
— З неї осипається хвоя! — жахалася Василичка.

Від їхніх слів ставало сумно-сумно...

Ганна Петрівна дивилася на дітей і зітхала. Одного разу вона так сказала:

— Мабуть, наше смеречатко потрапило під лавину. Коли снігові лавини зсуваються з гір униз, вони вивертають дерева і перевертають каміння, перекривають дороги. Нашому малесенькому деревцю пощастило: його побачили люди, пожаліли і в хороший ґрунт посадили. Але цього, видать, замало. Йому ще чогось не вистачає.

— А ми підемо в ліс і запитаємо смереку-маму, чого деревце плаче! — запропонував Іванко.

— Я й так знаю, чого воно плаче, — сказала Василинка. — Йому треба заспівати мамину колискову пісню.

— Шкода, що ми не знаємо лісової колисанки! — похнюпився Іванко.

В'язанчик від здогадки аж підстрибнув.

— Я знаю, де живе сіренька лісова кізочка. Попрошу її домчати мене в той край, де смеречатко народилося.

І В'язанчик попрощався з дітьми. До Пруту, гомінкого та веселого, пролягав його шлях. Там козуля пила прозору воду.

НА ХВИЛЬКУ ДО ДІДУСЯ

Лісова кізочка вислухала В'язанчика.

— Дале-екий той край, дале-екий! — похитала головою. — Та й не-е-легка то справа, не-е-легка!

— А ми про все розпитаємо в дідуся! — І В'язанчик умотивився верхи на козулі.

— Діду-у-ся, діду-у-ся! — погоджувалась та. І тільки вітром засвистіло, аж крисаню зірвало з В'язанчика.

— Ну от, — захвилювався, — дідусеві буде зі мною клопіт...

Та дідусь і не думав сварити. Він зустрів їх на подвір'ї з обережком сіна, начебто сподівався козулю в гості. Маленькому трембітареві швидко зробив нову крисаню. А бабуся прикрасила її барвистим сойчиним пір'ям. В'язанчик оповів свої турботи.

— Той край справді далеко, — сказав дідусь. — І багато смerek там росте. Котра смеречаткова мама — попробуй вгадати! Але чув я від людей, що Чугайстрова сопілка знає дорогу до серця людини і тварини, дерева і птаха, травинки і комахи.

Заграє Чугайстер — стрепенеться все живе.

Захоче Чугайстер — і ніхто не в силі відмовити йому у танці.

Коли Чугайстрові надокучає грання, він може дати свою сопілку, та ненадовго. Але що з того!.. В руках людини вона перетворюється на кусок сухої гілки.

В'язанчик замислився.

— А в моїх руках не перетвориться на кусок сухої гілки?

— Не знаю, — погладив малого дідусь. — Знаю тільки те, що не заспокоїться мій маленький онучок доти, поки не виздоровіє деревце. І те знаю, що на щире серце — щира віддача. — І на прощання підбадьорив. — То не гуцул, що не грає!

— Ме-е-е! — підтакнула сіренька лісова кізочка.

ДАЛЕКА МАНДРІВКА

Мчали через ліси, через біле полотно туману. Перестрибували через гостре каміння і через потічки.

— Козулько-зіркотулько, лишень не заблуди! — тримався В'язанчик за козуліні вуха. — Без маминої пісні так важко!..

Поруч них лякалася тиша. Лякалося птаство над ними.

— Ось тут! — зупинилася козуля і посадила В'язанчика на пеньок.

В'язанчик глянув довкола себе. Одні дерева тільки-но прокинулися від зимової сплячки, другі вже бубнявіли бруньками, треті стояли у вічнозеленому вбранні. Із землі, із темного купиння, пробивалася трава. Квітами-дзвіночками вітав прибулих первоцвіт.

А онде, збоку, у вузькому руслі, гомонить потік. Далі русло ширшає і щезає з очей. Там В'язанчик побачив крутизну, стрибаючі хвилі у білих пасмах піни і береги з обдертим мохом, з поодинокими викорчуваними та поламаними деревцями. Ось вони — сліди лавини!..

В'язанчик дибав до одної смереки, до другої... Приставляв вухо до стовбурів — котра смерека знає колисанку? Але нічого не чув, окрім говору потоку.

Вечоріло. Повіяло холодом і страхом. В'язанчик згадав теплу домівку...

Раптом затріщало поруч гілля, і перед В'язанчиком, перевалюючись, постав його давній друг — ведмідь Бурмило.

— Ух! Ледве нагнав! Швидко біжить твоя козуля. Я кличу, кличу, а ви не озиваєтеся. Ну і я мусив бігти. Певне, щось трапилось у тебе?

— Бурмилику, дороженький, смерічка гине!..

Бурмило обережно погладив малого, посадив собі на лапу. Невдовзі В'язанчик зігрівся від теплої шерсті ведмедя.

Кізочка лягла неподалік.

ЧУГАЙСТЕР

Ніч, подібно сові, опустилася на землю. Зорі тьмяно освічували небо. Місяць блукав поміж хмарами: він то вигулькував, то ховався.

Похропував Бурмило. В'язанчик пильно вдивлявся у темряву. Раптом його охопило дивне хвилювання. У говорі потоку вчува-

лися дивні звуки. Ось вони гучнішають... І повільна мелодія настожила ліс.

Перестав хропіти Бурмило.

Місяць-молодик вискочив із-за хмари, глипнув униз і розсіяв промені по царині.

У стіні лісу, поміж деревами, вимальовувалася біла примара, яка все наближалася... І на просвіток, із царства хвої, вийшов чоловік. Він був високий, урівень зі смереками.

В'язанчик ойкнув і міцніше притулився до Бурмила.

Ведмедь попросив лагідно:

— Чугайстре, не лякай дитину!

Високий-високий чоловік вийняв із тайстри* сопілку, загравав.

В'язанчик розглядав таємничого лісового чоловіка. Весь у білому одязі, кошлате обличчя, руки й ноги. Довге волосся звисає на плечі. Дуже низьке чоло. В очах — переміна смутку і цікавості, ночі й дня.

— Чий ти, хлопчику? — запитав Чугайстер.

— Онучок майстра Василя Карп'юка. Мій дідусь уміє різьбити, ліпити бринзяні коні та олені. А яку він трембіту зробив!.. Чули її голос?

— Чув, аякже. Красно грає трембіта, але сопілка ще краще.— І Чугайстер підніс до губ сопілку.

Лісун грав. Поволі перевалюючись на місці, толочив молоду траву, що, на диво, знову шовковилася під його товстими босими ногами.

Уже кізочка, Бурмило і В'язанчик готові були й собі піти у танок, та раптом В'язанчик зупинився.

— Не буду танцювати! — вигукнув щосили.— Моя смерічка гине!

Коли Чугайстер обірвав шалену мелодію, В'язанчик розповів геть усе.

— Я дам тобі дивну сопілку, що знає всі мелодії лісу, а отже, знає колискові птахів, звірят, кожного дерева. І людські колисанки знає. Зумієш заграти — врятуєш свою смерічку. А як не зумієш, що ж, дерев у лісі багато!..— Чугайстер підняв торішній листок, мить — і готова тайстра для В'язанчика. Уклав у неї мерехтливу сопілку.

В'язанчик простягнув рученята, а серце в нього аж зайш-

*Тайстра — полотняна сумка.

лося, — а що, як інструмент перетвориться на шматок сухої гілки?

Але сопілка мерехтіла світлом, як жива.

— Дякую! — схвилювався малий.

— Ненадовго її маєш! Як тільки видужає смеречатко — віддаси назад! — сказав Чугайстер і повернувся в царство хвої, туди, звідки прийшов.

НЯВКИ

Місяць не ховався за хмару. Ще краще вибілював царину — старався допомогти В'язанчикові. Щось тихенько дзюркотів потік — він наче просив малого:

— Грай! Грай!

В'язанчик подув у сопілку.

Задивувалися смереки. Задивувалися козуля і Бурмило.

Але що це ондечки? Далеко, ближче і зовсім поруч постали тіні дівчаток. Тіні наближались. На присвітку місяця обриси їхні стали чіткими, і вже не можна було не зачудуватися круглолицими лісовими красунечками з довгими кучерями. Сукні на них, як листя папороті, — візерунчасті. На шнях — намиста із зубчастого кореня. Іскристі віночки на голові. Дівчатка виступцем наближались до потоку. Вогники з віночків сипалися на землю, на землі згасали. Але від того віночки зовсім не тьмяніли.

Нявки співали тихенької коліскової. Мелодія була дуже знайома — так співала Іванкова мама, тільки слова були інші.

Ой спи, дитя, колишу тя,
Скоро заснеш — відійду тя.
Бодай спало, не плакало,
Бодай росло, не боліло —
Отцю, матці на потіху,
Добрим людям на послугу.

В'язанчикові очі злипалися. Хотілося спати, ще й ведмідь почав хропіти поруч. Та причувся раптово плач малої смерічки, і В'язанчик стрепенувся.

Він не злякався нявок. Вони були схожі на звичайних дівчаток.

В'язанчик подув у сопілку, і вона затремтіла звуками.

Нявки підійшли до купи хмизу й закружляли довкола. З віночків сипалися вогники, упали на гілляччя. Гілляччя зайнялося ватрою. Нявочки запищали з радості й закружляли ще швидше.

І ще швидше заграв В'язанчик на Чугайстровій сопілці. Колисанку змінили коломийки:

Сопілочко калинова, мала та тоненька.
Чую тебе з полонини, така-сь голосненька.

Спів наповнив простір між деревами, і вони, здавалось, ожили, закивали чубами. Нявочки набирали воду із потоку, кидали навсебіч і одна на одну. Спів розбудив Бурмила.

— Нявки! — сказав він ошелешено.

А нявки співали, танцювали. І В'язанчик грав їм з великою втіхою:

Коли тоту коломийку почне гусяш грати,
То хіба стовп закопаний не йде танцювати.

Бурмило тупнув лапою раз, удруге. Взявся в боки. Не міг стояти закопаним стовпом.

Раптом здалеку, з глибини смерекового царства, почувся Чугайстрів голос:

— Ого-го! Хто співає, хто-о?!

Нявочки залякли на місці, а потім так швидко повтікали, наче їх і не було. Тільки вогонь ватри нагадував про зустріч з ними.

Сірі тіні почали відокремлювати дерева, перераховувати стежки. То світанок промацував дорогу великому дню.

Бурмило затоптав попелище ватри. І гукнув навздогін малому:

— Не барися! Слухай козулю і вважай на себе!

Знову мчали через ліси. Перестрибували через гостре каміння і через потічки.

У ДИТЯЧОМУ САДОЧКУ

Дуже чекали В'язанчика у дитячому садочку.

— Ми й не знали, що дерева так повільно ростуть, — сказали хлопчики.

В'язанчик пішов уздовж зеленої стінки. Всі дерева охайні, здорові. А крихітна смерічка стоїть пожовкла. Довкола неї земля втоптана-перетоптана. Мабуть, багато разів діти побували тут. Ось варення...

— Ви що, варенням її годуєте? — запитав спантеличений В'язанчик.

Василинка опустила голову. І почала копирсати черевичком землю.

— Діти! — поклікала Ганна Петрівна. — Ідіть вечеряти! Їжа холоде!

Але ніхто з дітей не рушив з місця. Всі дивилися на В'язанчика.

— Е, ні, так не годиться! — сказав В'язанчик. — Виховательку треба слухатись. А смеречатко я вилікую. Недарма ж по лісі ганяв.

— Правда, вилікуєш? — зраділа Василянка.

— Вилікуєш? — перепитали діти.

— Правда! — І В'язанчик сів біля хворого деревця.

Діти пішли вечеряти. А потім батьки забрали їх додому.

СМЕРІЧКА ОДУЖАЛА

Вечір зіщулив плечі від прохолоди. Білий туман коловся, мов щітка.

— Кі-кі-кі! Кі-кі! — сердився строкатий дятел на колючки туману.

Зелене пруття хилило на сон свої гострі носики.

В'язанчик вийняв з тайстри сопілку.

«Що за гуцул, що не грає!» — усміхнувся В'язанчик, згадавши слова дідуся.

І ось тихо-тихесенько, наче то весна йде по землі, полилася мелодія. Вона заколисувала, чарувала, наповнювала світ.

Давно заснув строкатий дятел. Розчулений туман заплакав росою й покотив до Пруту.

Звуки Чугайстрової сопілки пригорнули крихітну смерічку, погладили хвою...

Деревце почало рости вві сні, рости, рости... Росла довкола трава. Росли, розвивалися ліси й сади. Росли діти. Діти за весну підрастають особливо!

Другого дня в дитячому садочку гуляли без курток і шапок — так було тепло!

Сонце малювало дитячі личка рум'янцями та веснянками. Вітерець куйовдив косенята й чубчики.

Усі ялички за цю ніч підростили на кілька сантиметрів, а крихітна смерічка — на цілий метр! Діти були в захопленні від пишної хвойного стрункого деревця, яке раділо разом з усіма сонячному дню.

А В'язанчик тим часом на козулі доганяв вітер і мчав до Бурмила та Чугайстра.

Літературно-художнє видання

Багірова Віра Михайлівна
В'ЯЗАНЧИК І ЧУГАЙСТРОВА СОПЛІКА

Казка

Для дошкільного віку

Художник

Колесов Едуард Олександрович

Редактори Н. П. Артеменко, И. В. Кир'ян

Художній редактор В. А. Каваун

Технічний редактор К. П. Дворська

Коректор Т. М. Васильєва

Здано на виробництво 18.04.91. Підписано до друку 12.08.91. Формат 84×108/16.
Папір офс. № 7. Гарнітура шкільна. Друк офсетний. Умови друк. арк. 2,52.
Умови фарб.-відб. 11,76. Обл.-вид. арк. 3,02. Тираж 45 000 пр. Зак. 1-97

Орденів Дружби народів видавництво дитячої літератури «Веселка»,
254655, Київ, МСП, Мельникова, 63.

Харківська книжкова фабрика «Глобус», 310012, Харків-12, Єнгельса, 11.

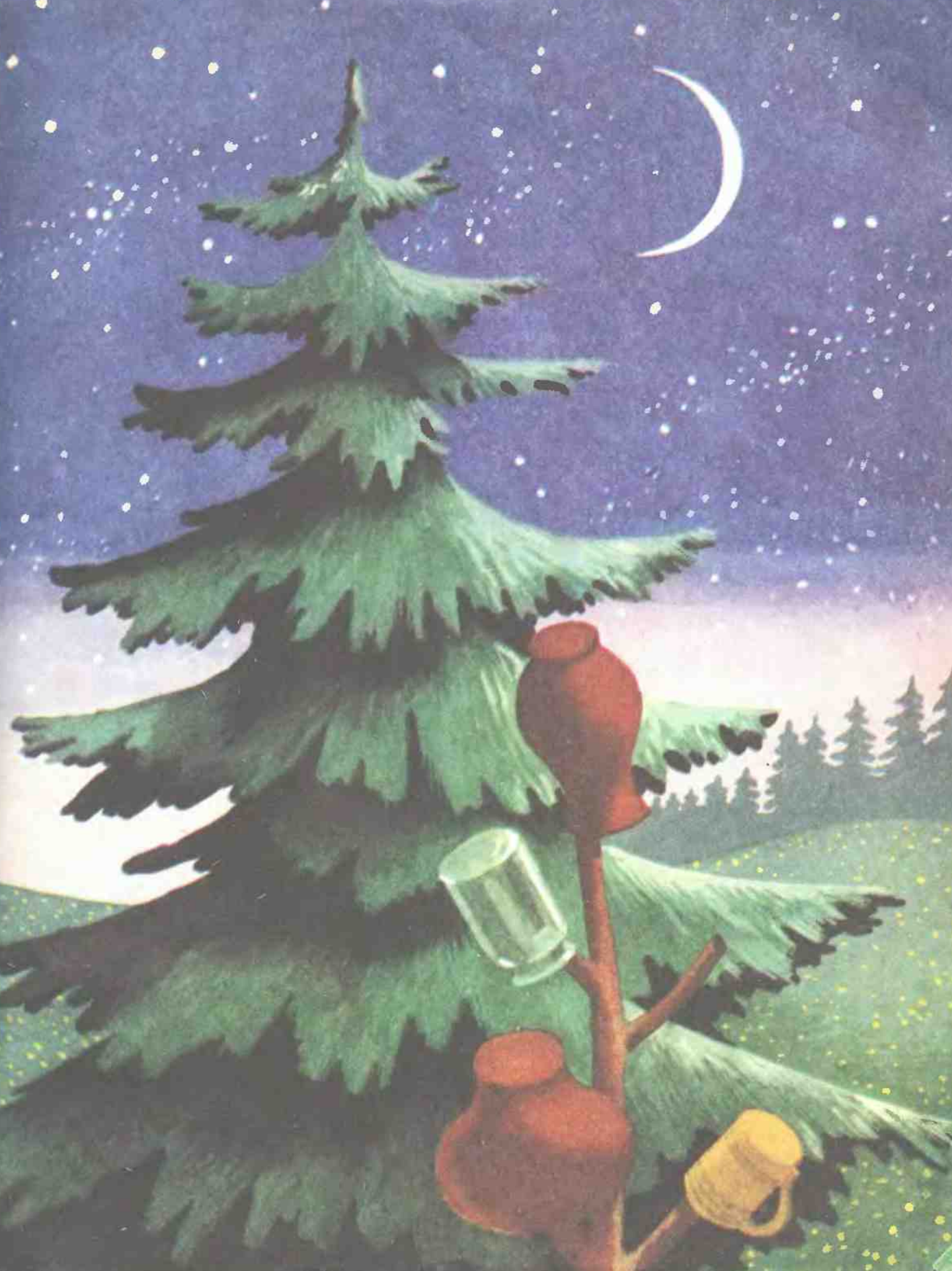
Б 4803640201—001
206—92 94.91

ISBN 5-301-00773-4

С. Віра Багірова, 1992

С. Едуард Колесов, ілюстрації, 1992

35-00

